

Calendar teatral

IUNIE

4 iunie – 120 de ani de la nașterea regizorului și scenografului rus **Fiodor Komissarjevski** (m. 1954). A emigrat în 1919, stabilindu-se în Marea Britanie, unde promovează concepțiile lui Stanislavski. În anii '20 realizează spectacole pline de sensibilitate cu piesele lui Cehov și ale altor autori ruși la Teatrul Barnes, pentru ca în anii '30 să dea o interpretare proaspătă tragediilor *Macbeth* și *Regele Lear*, la Shakespeare Memorial Theatre.

9 iunie – 90 de ani de la moartea lui **Ion Luca Caragiale** (n. 30 ianuarie 1852).

11 iunie – 430 de ani de la data probabilă a nașterii lui **Ben Jonson** (m. 1637), unul dintre puținii dramaturgi de formație clasic-umanistă între contemporanii lui Shakespeare. Satirizând incisiv moravuri și realități sociale, a creat o scripitoare *vis comica* în piese ca *Volpone*, *Alchimistul*, *Băciul de Sf. Bartholomew* ș.a.

22 iunie – 75 de ani de la nașterea marelui regizor **Vlad Mugur** (m. 22 iulie 2001). Pe scene românești și europene, spectacolele sale – cu piese de Goldoni, Pirandello, Cehov, Shakespeare, Molière – au impresionat deopotrivă prin profunzimea gândirii și prin bogăția invenției teatrale. Creația testamentală – *Hamlet* la Teatrul Național din Cluj (2001) – s-a impus în conștiința criticii ca un zguduitor „spectacol al morții”.

27 iunie – în urmă cu 75 de ani, **Teatrul Nostru**, condus de Sică Alexandrescu, își inaugura activitatea cu *D'ale carnavalului*, la sala Marconi. Trupa, incluzând actori de frunte ca Ion Manolescu, G. Timică, Ion Murtun, funcționează doar o săptămână, în cursul căreia va delecta publicul bucureștean cu comedii ușoare franțuzești și cu prelucrări semnate de Paul Gusti.

30 iunie – 40 de ani de la moartea lui **Caspar Neher** (n. 1897), scenograful german care a creat decorurile pentru câteva dintre primele montări brechtene, lucrând ulterior la Deutsches Theater (1934–1944), iar după război la Berliner Ensemble. A fost un maestru al utilizării luminii, ca modelatoare a spațiului scenic.

IULIE

3 iulie – 70 de ani de la nașterea actriței **Coca Andronescu** (m. 1998), interpretă a numeroase partituri comice pe scena Teatrului Național București, iubită pentru exuberanța și vitalitatea ei, contrapunctate când de sarcasm, când de o irezistibilă candoare. Publicul larg și-o amintește ca parteneră de forță a lui Octavian Cotescu, în suita de scheciuri televizate *Tanța și Costel* de Ion Băieșu.

14 iulie – 110 ani de la moartea lui **Grigore Manolescu** (n. 1857), actorul care, alături de Aristizza Romanescu, a deschis calea artei interpretative moderne în teatrul românesc, spre finele secolului al XIX-lea. Într-o epocă dominată încă de grandilocvența romantică, Manolescu introduce jocul lucid, interiorizat, de o poezie reținută. A excelat în roluri de tragedie și dramă (*Răzvan*, *Ovidiu*, *Despot*, *Kean*, *Karl Moor*, *Don Carlos*, *Ruy Blas*), încununându-și cariera cu *Hamlet* (1884).

17 iulie – împlinește 80 de ani arhitectul-scenograf și profesorul **Paul Bortnovski**, al cărui nume se asociază cu spectacole de impact major în teatrul românesc al deceniilor șapte și opt. Inventând soluții scenotehnice ingenioase, a creat decoruri care să reflecte dinamica ori monumentalitatea dramei, dar și poezia ei, contribuind substanțial la forța vizuală a unor spectacole ca *Vizita bătrânei doamne* (Brașov, r. Dinu Cernescu), *Moartea lui Danton* (T. Bulandra, r. Liviu Ciulei), *Livada de vișini* și *Revizorul* (T. Bulandra, r. Lucian Pintilie), *Victimele datoriei* (T. Bulandra, r. Crin Teodorescu), *Danton* și *Caligula* (TNB, r. Horea Popescu), *Așteptându-l pe Godot* (TNB, r. Grigore Gonta) ș.a.

22 iulie – 150 de ani de la nașterea lui **William Poel** (m. 1934), actor și regizor englez care a încercat să reînvie arta scenică elisabetană. Înfățișează în 1894 Elisabethan Stage Society, unde montează piesele dramaturgilor elisabetani și iacobini, în decoruri sărace și într-o manieră interpretativă menite să reconstituie practicile teatrale din vremea lui Shakespeare.

24 iulie – bicentenarul nașterii romancierului **Alexandre Dumas** (m. 1870), cel ce a transpus marile teme și suflul eroic al romantismului în opere de largă accesibilitate. A scris pentru teatru un număr de spectaculoase drame și melodrame (*Henric al III-lea și curtea sa*, *Antony*, *Turnul din Nesle*, *Kean*), care au figurat și în repertoriul trupelor românești.

– 25 de ani de la moartea lui **Emil Botta** (n. 1911), actor de o expresivitate cu totul singulară. Fragil, sensibil și tensionat, cu un chip și o voce inconfundabile, el a redat luciditatea sau nevrozele, poezia sau tragismul halucinant al personajelor interpretate. S-a afirmat de tânăr la Teatrul Național din București, cu partituri ca *Pierre de Craon* (*Ingerul a vestit pe Maria* – 1939) sau Oswald (*Strigoii*, stag. 1942–1943). După război, a jucat *Năzdrăvanul de la soare-apune* de J. M. Synge (stag. 1946–1947), *Mercutio* (*Romeo și Julieta*, stag. 1948–1949), *Verșinin* (*Trei surori*, stag. 1949–1950), Matei (*Citadela sfărâmată*, 1954–1955), Ion (*Năpasta*, stag. 1969–1970) etc.

AUGUST

1 august – Împlinește 50 de ani **Horațiu Mălăele**, actor în al cărui stil interpretativ umorul grotesc și șarja caricaturală sunt dublate de un intens dramatism. Variindu-și puțin, dar cu finețe mijloacele, Horațiu Mălăele poate trece cu ușurință de la vodevil la farsa tragică și de la comedie la dramă: un actor care convinge și în *Rică Venturiano*, și în *Unchiul Vanea*.

– în urmă cu 75 de ani se năruia într-un incendiu clădirea *Teatrului Național din Craiova*. Incidentul a agravat criza prin care trecea instituția în perioada dintre cele două războaie. Trupa continuă să joace, în săli improvizate, până în 1935 – an în care Teatrele Naționale din Craiova, Cernăuți și Chișinău sunt închise din rațiuni financiare.

3 august – 25 de ani de la moartea actorului american **Alfred Lunt** (n. 1892). Împreună cu soția sa, actrița de origine britanică Lynn Fontanne, Lunt a jucat cu succes comedii de Noël Coward, dar și piese de Shaw sau Molnár. Cei doi soți și-au inaugurat Teatrul Lunt-Fontanne din New York în 1958, cu *Vizita bătrânei doamne* de Dürrenmatt.

11 august – 70 de ani de la nașterea dramaturgului spaniol **Fernando Arrabal**, stabilit din 1955 la Paris. „Théâtre panique” este eticheta pe care autorul însuși o atribuie pieselor sale, strâns înrudite cu dramaturgia absurdului. Copil fiind, Arrabal a trăit în propria-i familie ororile Războiului civil din Spania; mama își denunță sotul autorităților franchiste și își va crește fiul potrivit celor mai rigide precepte religioase și morale. De aici, spiritul profund iconoclast al autorului. Apelând la procedeele avangardei, el denunță cruzimea și absurditatea relațiilor umane, precum și opresiunea politică, în piese ca *Fando și Lis*, *Rugăciune*, *Cimitirul mașinilor*, *Ceremonie pentru un negru asasinat*, *Au pus cătușe florilor* ș.a.

29 august – 140 de ani de la nașterea poetului și dramaturgului **Maurice Maeterlinck** (m. 1949). A fost un stegar al mișcării simboliste, piesele sale stimulând căutările regizorului Lugné-Poe la Teatrul de Artă din Paris. Maeterlinck compune între 1890 și 1910 un număr de texte în care prevalează sugestia, alegoria, atmosfera de basm, țesătura diafană; *Orbii*, *Intrusa*, *Prințesa Maleine*, *Pelléas și Mélisande*, *Pasărea albastră* ș.a. Cu *Monna Vanna* și *Miracolul Sfântului Anton*, autorul, fără a abandona filonul poetic, se îndreaptă spre o teatralitate mai consistentă, inserând acțiunea într-un cadru istoric și social.

SEPTEMBRIE

1 septembrie – 140 de ani de la nașterea scenografului elvețian **Adolphe Appia** (m. 1928). Format în ambianța wagneriană de la Bayreuth, a participat la montarea unor spectacole de teatru, operă și balet pe diverse scene europene. Fundamentală rămâne contribuția teoretică a lui Appia, care a postulat, printre primii, necesitatea unității stilistice a spectacolului. A fost adeptul decorurilor tridimensionale cu funcție mai curând poetică decât figurativă, al desfășurării ritmic-muzicale a dramei, al metamorfozelor spațiului scenic prin efectele de lumină. Lucrări: *La Mise en scène du drame wagnerien* (1895), *Die Musik und die Inszenierung* (1899) ș.a.

3 septembrie – În urmă cu 75 de ani, Compania Bulandra – Maximilian – Manolescu – Storin prezenta în premieră absolută *Domnișoara Nastasia*, cu Sorana Toța în rolul titular. Comedia tragică a lui G. M. Zamfirescu a stârnit entuziasm în rândul criticii și al publicului.

13 septembrie – 80 de ani de la premiera dramei *Ciuta* de Victor Ion Popa la Teatrul Național din București, în regia lui Paul Gusty. Succesul piesei îi va aduce autorului, în anul următor, Marele Premiu Caragiale.

21 septembrie – 140 de ani de la nașterea dramaturgului italian **Roberto Bracco** (m. 1943). Din opera sa, incluzând comedii, piese naturaliste, drame de factură ibseniană, textul cel mai consistent este *Micul sfânt* (1909). A fost un promotor al „teatrului tăcerii” – o formulă dramatică mizând pe încălzirea emoțională a pauzelor care intervin în dialog și practică prin anii '20.

– 30 de ani de la moartea prozatorului și dramaturgului francez **Henry Millon de Montherlant** (n. 1896). Piesele sale în cadru istoric (*Port-Royal*, *Regina moartă*, *Stăpânul din Santiago*, *Malatesta* ș.a.) exaltă eroismul, conceptul onoarei, feroarea catolică, emanând poezia unui clasicism resuscitant.

– 10 ani de la moartea lui **Ion Băieșu** (n. 1933), unul dintre cei mai înzestrați și prolifici dramaturgi ai deceniilor trecute. Opera sa este inegală, căci scriitorul nu s-a sfiit să exploateze umorul facil. A trecut cu ușurință de la un gen la altul, prelucrând cu miez procedee din teatrul absurdului în alte texte-parabolă (*Cine sapă groapa altuia*, *În căutarea sensului pierdut*, *Dresoarea de fantome*) ori compunând drame ale vinovăției și ratării (*Iertarea*, *Chițimia*). Băieșu a excelat în a contura, în note comic-absurde, mărunta lume a intriganților, a escrocilor fără anvergură, a semidoctilor – pe scurt, lumea moftangiilor caragialieni, supraviețuind netulburată la periferia societății comuniste.

29 septembrie – 80 de ani de la nașterea ilustrului critic și teoretician **Bernard Dort** (m. 1994), autor al unor fine eseuri privind arta teatrală.

Daniela GHEORGHE

Institutul de Istoria Artei „G. Oprescu”